

Együtt erősebbek vagyunk!

A Smá Jisráél első két szakaszáról

A vallásos zsidó ember hétköznapijának egyik legfontosabb pillanata, amikor elmondja a *Smá Jisráélt*, minden reggel és este, ahogyan a Tórában áll:

„Ezekről beszélj, amikor otthonodban ülsz, és amikor jársz az úton, **amikor lefekszel, és amikor felkelsz.**” (Mózes 5., 6:7)

A *Smá* mondása nemcsak a mindenki által ismert mondatból áll („*Halld, Izrael, az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egy*” (6:4)), hanem még három további szakaszból is.

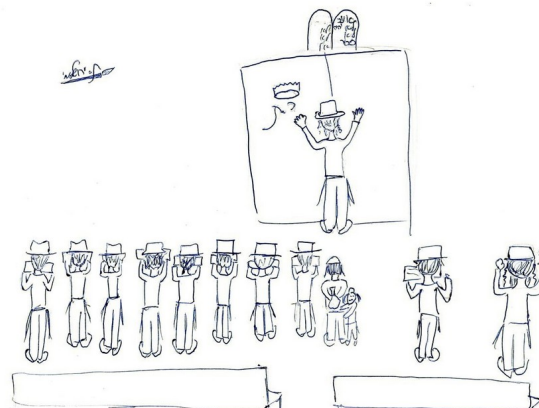
Ezek közül az **első szakasz** az, ami közvetlenül a fenti mondat után áll (6:5-9). A **második szakasz** az elsőnek a „párja”, tematikájában azzal erősen átfed, valamint a tórai szövegben is kis kihagyás után követi az első szakaszt¹ (11:13-20). Az elsőt két hete, a másodikat egy hete olvastuk fel a tórai hetiszakaszból.

Számos közös téma jelzi, hogy ez a két rész összetartozik (annak ellenére, hogy különböző helyeken szerepelnek). Például az Örökkévaló szeretete, szolgálata teljes szívvel és lélekkel, az ehhez kapcsolódó fizikai szimbólumok (*tefilin* és *mezuzá*), valamint a Tóra tanulmányozása és továbbadása gyermekeinknek.

Jelentős eltérés azonban a második részben szereplő **jutalom és büntetés** témája. Mózes 5. könyvében igen gyakran visszatérő téma, hogy milyen jutalom jár a Tóra törvényeinek betartásáért és milyen büntetés a megszegés miatt.

Rási további fontos különbségre világít rá a két szakasz között. Az első szakaszban a szeretet parancsa egyes számban áll („*szeresd*”), míg a másodikban többes számban („*szerezsetek*”).

Vagyis: míg az első szakasz az egyénhez szól, addig a második a közösséghez.

Farnadi-Jerusalími Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

¹ A harmadik szakasz a „kakuktkojás”, mind elhelyezkedésében, mind témájában. Ez ugyanis, szemben az első kettővel, Mózes 4. könyvében szerepel (15:37-41), témái pedig egyedülállóak, a másik két szakaszban nincsenek megemlítve.

További figyelemreméltó eltérés, hogy a szolgálat fogalma – amit *Rási* az ima kötelezettségének feleltet meg – csak a második változatban szerepel, közvetlenül a fentebb említett szeretet parancsa mellett.

Rámbán magyarázata összekapcsolja ezt a két fent említett különbséget: jutalom és büntetés témáját, valamint az egyén és közösség közötti különbséget.

Csodákat és csodálatos gondviselést csak a közösség kaphat. Az egyén viszont kizárólag akkor, ha különlegesen kiemelkedő – akár pozitív, akár negatív irányba.

A jutalom és büntetés, a közvetlen, azonnali gondviselés, amiről a *Smá* második szakasza ír, nem képzelhető el úgy, hogy amikor betartunk valamit, azonnali jutalmat kapunk érte², vagy ha megszegünk egy törvényt, le sújt ránk a csapás.

Viszont egy csónakban evezünk: mindannyiunk közös érdeke, hogy népként a Tóra útján haladjunk. Ha nem ezt tesszük, akkor bőven akadnak „önként jelentkezők” más népekben, akik készek arra, hogy ártsanak nekünk.

A mai világban sok ember számára talán ez a legnehezebb koncepció, amire a Tóra tanít minket. Nehezen viseljük a feddést és a szigorúságot. Még bonyolultabb a helyzet, ha antiszemitizmusról van szó. Ugyanis sokkal szívesebben hibáztatjuk az ellenünk fordulókat, mint saját magunkat.

Ami egyrészt érthető, mert igaz az, hogy az antiszemita érzelmek az ember létező leg-

rosszabb, leginkább visszataszító oldalát mutatják meg. Másrészt viszont két súlyos dilemmát is létrehozunk ezzel a gondolattal: egyrészt az isteni gondviselést kérdőjelezzük meg, másrészt az emberi viselkedést tesszük megmagyarázhatatlanul irracionálissá és gonosszá.

A Tóra büntetés-jutalom koncepciójának elfogadása által mindkét kérdésre kapunk választ: az ember valóban képes a gonoszra. Ha szellemileg lecsúszik, érzelmileg gyengévé válik, akkor a büntetés eszközévé válik a Gondviselés szemében, és amikor eljön a maga ideje, ő is megkapja méltó büntetését mindazért, amivé saját magát formálta.

A büntetés-jutalom fogalmának megkérdőjelezői azt is gyakran felvetik, hogy miért van az, hogy láthatunk rossz embereket, akiknek jól megy a sora és jó embereket, akiknek rossz? A *Smá* két szakaszának összehasonlítása erre is ad egy lehetséges választ: az azonnali megítélés elsősorban nem az egyénre, hanem a közösségre vonatkozik.

További fontos tanulsága ennek a résznek az, amit az egyéni és közösségi ima viszonyáról tanít. Ugyanis az ima témája is éppen a második, közösségre vonatkozó *Smá*-szakaszban szerepel, közvetlenül a többes számú megfogalmazások mellett.

Bölcseink azt tanítják, hogy „*a Teremtő nem veti meg a közösség imáját*” (ld. *Sulchán Áruh OC 90:9, Beráchet 8a, Jób 36:5 alapján*). Ha másokkal együtt mondjuk az imát, akkor az isteni gondviselés is közvetlenebb formában jelenik meg.

² Ha így lenne, akkor az azért is furcsa lenne, mert a Talmud azt mondja, hogy „*a micváknak nincsen jutalma ezen a világon*” (*Kidusin 39b*). *Rámbán* úgy hangolja össze ezt a látszólagos ellentmondást, hogy megmagyarázza, hogy minden jutalom, amiről a Tóra ír, valójában nem a micváért járó jutalom, hanem az azoknak a betartását segítő körülmény (*Tesuvá 9:1*).

Ahogy a Talmud mondja: „*aki megtisztulni jön, annak segítenek*” (*Jomá 38b*), vagyis ha az ember micvákat szeretne tartani, akkor a Teremtő könnyebbé teszi az életét, és eltávolítja az útjából az akadályozó, nehezítő tényezőket.

Amit közösségben kérünk, az nagyobb eséllyel valósul meg. Éppen ezért az a helyes, ha mi is mindent megteszünk, hogy imáink meghallgattassanak. A nemrégiben élt *Mose Feinstein rabbi* szerint a közösségi ima kötelezettsége is innen ered.

Ez egy igencsak elgondolkodtató megközelítés: vajon tényleg azért kell jönnünk közösségbe, hogy ezzel a sikert garantáljuk? Hogyan lehet a sikerből kötelezettség? Miért nem mondhatja azt az egyén, hogy ő nem ragaszkodik a sikerhez, hanem az Örökkévalóra bízva, hogy meghallgatja-e az imáját?

Egy technikai válasz lehet erre a *bráchá levátálá [hiába mondott áldás]* fogalma. Tilos a Teremtő nevét hiába a szánkra vennünk. Ha az imát csak el akarjuk mondani, de a teljesítéséhez már nem ragaszkodunk, az

kérdéssé teheti azt, hogy akkor egyáltalán miért akartuk elmondani? Pusztán azért, hogy társadalmi kötelezettségeinknek eleget tegyünk?

Egy mélyebb válasz kapható a *kidus Hásém [Teremtő Nevének megszentelése]* fogalmából. Amikor csak lehetőségünk nyílik rá, kötelességünk az Örökkévaló nagyságát demonstrálnunk, mind saját magunk³, mind a külvilág szemében.

Mi lehet erre jobb alkalom, mint a közösségi ima? Ha egyénként imádkozunk valamiért, és az imánk nem hallgattatik meg, akkor azzal a saját hitünk erejét is csökkentjük. Ha viszont közösségben imádkozunk, és az ima meghallgattatik, akkor azzal mások előtt is megerősítjük azt, hogy a világot az Örökkévaló irányítja, aki meghallgatja imáinkat.

HETISZAKASZ

Templomrombolás – avagy hogyan működik a „múemlékvédelem” Izraelben?

Meglepő dolgot találunk a mostani hetiszakaszban: a régi, letűnt bálványimádó kultúrák ereklyéinek elpusztításának parancsát.

„Pusztítva pusztítsatok el minden helyet, ahol szolgálták a népet isteneiket [...]

[...][és törjétek össze **oltáraikat**, és törjétek össze **oszlopaikat**, és **áldozati fáikat** [ásérá] tűzben égessétek el, és **bálványszobraikat** vágjátok ki, és távolítsátok el nevüket arról a helyről.” (Mózes 5., 12:2-3)

Ez a *micva* nyíltan szembehelyezkedik a modern, nyugati társadalom értékrendjével, mely oly fontosnak tartja a kultúrát, a történelmi emlékek ápolását, megőrzését, bemutatását és tanulmányozását.

Egy igen meglepő részlete ennek az egyébként sem egyszerű szakasznak az, hogy hangsúlyozottan minden időben érvényes. Azt gondolhatnánk ugyanis, hogy a bálványrombolás elsősorban az Izrael földjére elsőként megérkező honfoglalók feladata. Később azonban, amikor már ezek a kultúrák kihálnak (ahogyan ez meg is történt mára), addigra a pusztítás parancsa már érvényét veszti.

A Tóra azonban így ír:

„Ezek azok a törvények és rendeletek, amiket őriztetek megcselekedni [...] **minden napokon, amíg éltek a földön.**” (12:1)

3 A Talmud Szotá 36b oldalán azt tanítja, hogy József titokban is megszentelte a Teremtő Nevét.

Vagyis: közvetlenül a bálványpusztítás parancsa előtt a Tóra külön kihangsúlyozza, hogy ez a szabály nem veszíti el az érvényét soha.

Ami már csak azért is különleges, mert ez a mondat jelöli Mózes 5. könyvének talán leginkább prominens szakaszhatárát, amiben a központi téma megváltozik: előtte Mózes feddését és történelmi beszámolóját olvastuk, ezután pedig következik a 613 parancsolat jelentős részének sűrű felsorolása, átisméltése.

Első helyre kerül ezek közül a bálványrombolás parancsa, pontosan azért, hogy demonstrálja, hogy ez is ugyanolyan fontos, még a mai időben is, amikor a régi kánaániták bálványimádó kultúráját már csak kizárólag a múzeumokban találjuk meg.

Feltételezhetjük, hogy a bálványimádás megszűnése utáni időben az örök tórai törvény új, általánosítottabb értelmet nyer, és vonatkoztatható minden olyan értékrendre, ami az Örökkévaló szolgálatával ellentétes, átvitt értelemben az emberek „bálványozók”.

Ez az a négy dolog, amit itt a Tóra felsorol: az **oltárok** elpusztítása megfelel az *önfeláldozásnak*, amivel az emberek a „bálványukat” szolgálják. Az **oszlopok** megfelelnek a magasra emelésnek, a *tiszteletnek*. Az **áldozati fák** a gyökereket, az *összetett rendszereket* szimbolizálják. A **bálványszobrok** pedig a *kézzelfoghatóság* jelképei, ami miatt a „bálvány” érdekesebb az emberek számára, mint a láthatatlan, megfoghatatlan Teremtő szolgálata.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 18:03 és 19:09 között.

Szombat kimenetele: 20:13.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:22-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk. **Hétfő reggel** 8:00 (ezen a héten kivételesen) Bét Jehuda zsinagóga, **csütörtök reggel** 8:00 Rumbach utcai zsinagóga.

FIGYELEM – IDŐPONTVÁLTOZÁS:

ettől a héttől kezdve már félórával korábban, 18:00-tól imádkozunk (és 17:30-tól tanulunk).

Most szombat reggel (augusztus 31.) lesz **Elul hónap újholdjának** kihirdetése.

A hónap jellege⁴ a zsidó hagyományban: *cselekvés*.

Elul hónap újholdja: jövő kedden és szerdán (szeptember 3-4.).

Molád: kedd délután 14:37 (és 12 *chálákim* – 40 másodperc).

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb (ebben a zsidó évben utoljára!):

Szeptember 21-én, Ki távo szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

4 A *Széfer Jecirá*, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, harag, ízlelés, nevetés).